

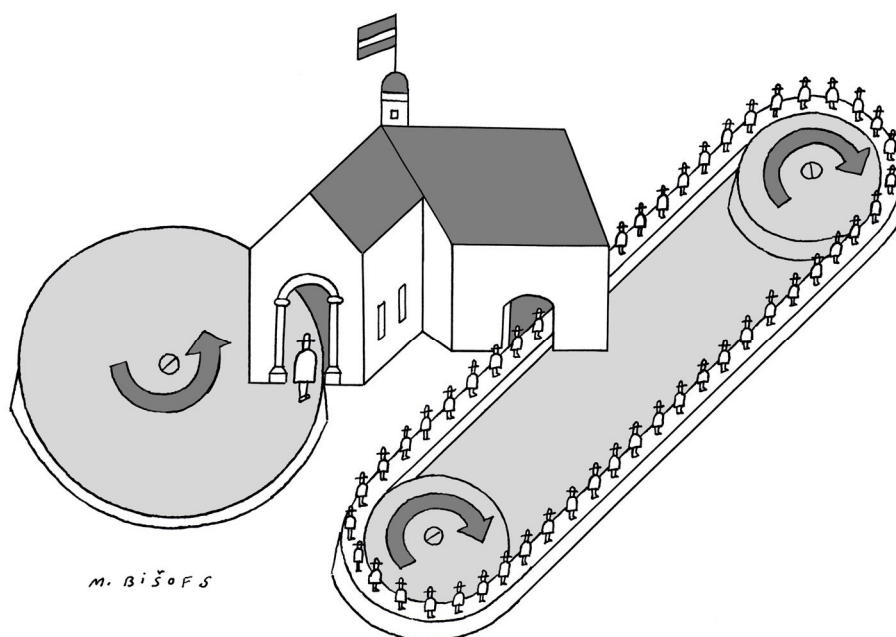
**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

ELJA 50

**Atklāts forums
Saeimas vēlēšanu sistēma – laiks mainīt?
8 aprīlī 2006 pl. 9:00**

**Public Forum
The Saeima Election System – Time for Change?
8 April 2006 at 9:00 am**

RĪGAS EKONOMIKAS AUGSTSKOLA / STOCKHOLM SCHOOL OF ECONOMICS IN RIGA

Strēlnieku ielā 4a, Rīga LV 1010, Latvija

Izsakam sirsnīgu pateicību atbalstītājiem
We express our thanks to the following for their donation
LNPL – PBLA - LATS

Saturs / Content

Foruma sponsori – Forum sponsors

Saeimas vēlēšanu sistēma – laiks mainīt?

The Saeima Election System – Time for Change?

SAEIMAS VĒLĒŠANU SISTĒMA - Laiks mainīt? PROGRAMMA

THE SAEIMA ELECTION SYSTEM – TIME FOR CHANGE?
PROGRAMME

Tālavš Jundzis

Jānis Ikstens

Stina Larserud

Profesors Stuart Weir

Dr. phil Axel Reetz

Kristīne Kurzemiece

Studentu Presentācija/Student Presentation

Arnis Kaktiņš

Professor Ian Budge

Jānis Domburs

Valdis Liepiņš

Round Table and Open Forum Debate

www.elja50.lv

Pilsoniskā iniciatīvas grupa **ELJA50** ir nevalstiska organizācija, kuru veido profesionāļi, agrāk aktīvi latviešu sabiedrībā Rietumos, kas tagad veicina pilsonisko demokrātiju Latvijā.

Civic initiative group **ELJA50** is a non-governmental association of professionals, formerly active in the Latvian community in the West, who now promote citizenship and democracy in Latvia.

www.sseriga.edu.lv/

Stockholm School of Economics in Riga is established in order to:

- Offer an integrated academic institution of excellence, useful for the Baltic region.
- Train and graduate students from the Baltic region in a bachelor programme in Economics and Business.
- Assist to create a sustainable development of the Latvian, Estonian and Lithuanian economies by supplying graduates with modern economics training.
- Participate in applied research in areas relevant for the long-term development of the economies in the Baltic states.
- Offer executive training and up-grading to the business community and society at large in the region.

www.fes-baltic.lv/cms/

The Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) was founded in 1925 as a political legacy of Germany's first democratically elected president, Friedrich Ebert.

Ebert, a Social Democrat from a humble crafts background rose to hold the highest political office in his country. In response to his own painful experience in political confrontation, he proposed the establishment of a foundation to serve the following aims:

- To further political and social education of individuals from all walks of life in the spirit of democracy and pluralism,
- To facilitate access to university education and research for gifted young people by providing scholarships,
- To contribute to international understanding and cooperation.

The Friedrich-Ebert-Stiftung, which was banned by the Nazis in 1933 and re-established in 1947, continues today to pursue these aims in all its extensive activities.

As a private cultural non-profit institution, it is committed to the ideas and basic values of social democracy.

Saeimas vēlēšanu sistēma – laiks mainīt?

Saeimas vēlēšanu sistēma visus Latvijas demokrātijas gadus ir bijusi un satversmē ir ierakstīta kā „proporcionāla”. Tās ieviešanas laikā tā atspoguļoja Rietumeiropā valdošo gaisotni un ideālismu veidot „īstu” demokrātiju, kurā būtu pārstāvēti gan „lielie” gan „mazie” politiskie uzskati.

Diemžēl šī sistēma praksē ātri izrādījās ne tik ideāla, kā bija cerēts – un ne tikai Latvijā. Sistēma iezīmējās kā tāda, ar kuru varēja viegli manipulēt un mānīt vēlētājus, kurā uzplauka bēdīgi slavenās politiskās mahinācijas un „*andeles*” un kurā veidojās īslaicīgas, nestabilas valdības. Sistēma nedarbojās tautas un valsts interesēs! Prezidents Kārlis Ulmanis 1934. g. tai pielika punktu!

Atjaunojot neatkarību pēc Padomju okupācijas, atjaunojām arī sākotnējo proporcionālo Saeimas vēlēšanu sistēmu, bet ar divām būtiskām maiņām: ieviesām 4% (vēlāk 5%) vēlēšanu barjeru un vairs neparedzējām iespēju vēlēšanās partiju sarakstus papildināt ar kandidātiem no citiem sarakstiem. Abas maiņas it kā bija domātas, lai novērstu sākotnējās, neierobežotās proporcionālās sistēmas galvenos (augstāk minētos) trūkumus.

Vai maiņas panāca iecerēto? Šķiet, ka nē, jo turpinās vēlētāju manipulēšana, politiskās „*andeles*” un īslaicīgās, nestabilās valdības. Liekas, ka tāpat kā agrāk neviens deputāts ne par ko un nevienam vēlētājam nejūtas atbildīgs un nevienu deputātu ne par ko neviens vēlētājs nevar saukt pie atbildības. Tādēļ paceļas jautājums: *vai Saeimas vēlēšanu sistēmā nevajadzētu būtiskākas maiņas?* Šis ir jautājums, kam meklēsim atbildes šajā forumā. Mums palīgā nāks mūsu pašu un starptautiski pazīstami vēlēšanu sistēmu speciālisti. Bet ko darīsim pēc tam būs mūsu katra ziņā!

Valdis Liepiņš

Foruma rīcības komitejas priekšsēdis.

The Saeima Election System – Time for Change?

Throughout Latvia's years of democracy, the Saeima (parliamentary) election system has been and is prescribed in the constitution as „proportional”. At the time of its introduction, following Latvia's declaration of independence in 1918, it reflected the mood and idealism that prevailed in Western Europe to create ”real” democracy, where both ”major” and ”minor” political views would be represented.

Regrettably, in practice this system quickly proved less ideal than hoped for – and not just in Latvia. The system turned out to be one with which it was easy to manipulate and deceive the electorate, in which political machinations and horse trading blossomed, and which led to short term, unstable governments. The system did not work in the interests of the people or the state, and in 1934 facilitated the retreat from democratic principles in Latvia, when President Ulmanis abolished it.

When Latvia regained independence after Soviet occupation, the original proportional Saeima election system was renewed, but with two significant modifications. A 4% (later 5%) barrier was introduced as was the proscription of electors adding names to party lists when casting their vote. Both changes were apparently intended to overcome the above mentioned main shortcomings of the original, untrammelled, proportional system.

Did the changes have the desired effect? It seems not, given the continuation of elector manipulation, political horse trading and short term, unstable governments. Just as before, Members of the Saeima seem to feel no responsibility for anything to any voter, nor can any voter hold any member of the Saeima to account for anything. The question then arises: ***are not more fundamental changes required to the Saeima election system?*** This is the question to which we shall seek answers in this forum. We shall be assisted in this by our own as well as internationally renowned electoral system specialists. However, what we do as a result, will be dependent upon our own will and actions!

Valdis Liepiņš

Chairman, Forum Organising Committee

PROGRAMMA

Sestdien 8.aprīlis	Temati	Runātāji
09:00-09:15	Reģistrēšanās un kafija	
09:15-09:45	Atklāšana	Tālavš Jundzis
09:45-10:15	Dažādu sistēmu pārskats un izvērtēšana	Jānis Ikstens
10:15-10:45	Kritēriji vēlēšanu sistēmas veidošanai	Stina Larserud
10:45-11:00	Jautājumi un komentāri	
11:00-11:15	Kafijas pārtraukums	
11:15-11:45	Vēlēšanu sistēmas ietekme uz sabiedrību un politisku partiju veidošanos.	Stuart Weir
11:45-12:15	Politiskā kultūra Latvijā	Axel Reetz
12:15-12:45	Patreizējā Saeimas vēlēšanu sistēma no praktiskā viedokļa	Kristīne Kurzemiece
12:45-13:00	Jautājumi un komentāri	
13:00-13:45	Pusdienu pārtraukums	
13:45-14:05	Studenti novērtē patreizējo Saeimas vēlēšanu sistēmu	Latvijas Universitātes studentu prezentācija
14:05-14:30	Vēlētāji novērtē patreizējo Saeimas vēlēšanu sistēmu	Arnis Kaktiņš
14:30-14:45	Jautājumi un komentāri	
14:45-15:15	Slavēsīm koalīciju valdības – vai tiešām?	Ian Budge
15:15-15:45	Apsvērumi maiņām	Stuart Weir
15:45-16:00	Kafijas pārtraukums	
16:00-17:30	Vai reformēt? Ko reformēt? Apaļā galda un atklāta foruma debātes	Jānis Domburs
17:30-18:00	Noslēguma pārrunas – un tagad?	Valdis Liepiņš
20:00 → ?	Vakara programma. Restorānā „Liize”, Vecpilsētas iela 19.	
Svētdien 9. aprīlis		
10:30 → ?	Neformāla tikšanās un pārrunas ar referentiem Viesnīca „ElizaBetes nams”, Elizabetes iela 27	

PROGRAMME

April 8	Topics	Speakers/Presenters
Saturday		
09:00-09:15	Registration And Coffee	
09:15-09:45	Opening	Tālavš Jundzis
09:45-10:15	A Review And Evaluation Of Various Election Systems	Jānis Ikstens
10:15-10:45	Criteria For Designing Appropriate Election Systems	Stina Larsrud
10:45-11:00	Questions and comments	
11:00-11:15	Coffee break	
11:15-11:45	The Effect Of Election Systems On Society And Development Of Political Parties	Stuart Weir
11:45-12:15	The Political Culture in Latvia	Axel Reetz
12:15-12:45	The Practical Aspects Of The Current Election System	Kristīne Kurzemniece
12:45-13:00	Questions and comments	
13:00-13:45	Lunch break	
13:45-14:05	Students Evaluate The Current Parliamentary Election System In Latvia	University of Latvia student presentation
14:05-14:30	Voters Evaluate The Current Parliamentary Election System In Latvia	Arnis Kaktiņš
14:30-14:45	Questions And Comments	
14:45-15:15	In Praise of Coalition Governments – Really?	Ian Budge
15:15-15:45	Considerations for Change	Stuart Weir
15:45-16:00	Coffee Break	
16:00-17:30	To Reform? What To Reform? Round table and public forum debate	Jānis Domburs
17:30-18:00	Closing Discussion – And Now?	Valdis Liepiņš
20:00 → ?	Evening Entertainment Restaurant “Liize”, Vecpilsētas iela 19	
Sunday		
April 9		
10:30 → ?	Informal meeting and discussion with speakers over brunch at The “ElizaBetes nams” hotel, Elizabetes iela 27.	

Tālav Jundzis

Atklāšana / Opening Remarks

Latvijas zinātņu akadēmijas (LZA) Baltijas stratēģisko pētījumu centra direktors. Juridiskās koledžas dibinātājs un direktors. LZA valdes loceklis un Latvijas universitātes Starptautisko attiecību institūta asociētais profesors. Latvijas Juristu biedrības vice prezidents. LZA Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas un “LZA Vēstis” padomes priekšsēdētājs. Žurnāla “Militārais Apskats” redakcijas padomes loceklis. Starptautisko un Latvijas konferenču organizēšanas komitejas priekšsēdētājs. LZA Baltijas stratēģisko pētījumu centra dibinātājs.

Latvijas Zinātnes padomes pētījuma projekta “Eiropas Savienības jaunā drošības politika un Baltijas valstis” vadītājs, apakšprogrammas vadītājs sadarbības projektā “Sociālās politikas, sociālas tiesiskas valsts veidošana Latvijā”.

Plaši publicējies Latvijā un ārzemēs par tiesiskiem un valsts drošības un aizsardzības jautājumiem. Par šiem pašiem tematiem referējis starptautiskās konferencēs un semināros.

Founder and Director of the Latvian Academy of Sciences (LSA) Centre for Baltic Strategic Studies. Founder and director of the Latvian Law College. Member of the board of the LSA and Associate Professor at the International Relations Institute at the University of Latvia. Vice President of the Latvian Lawyers Society. Chairman of the board of the LSA Humanitarian and Social Sciences Department and of the journal “LSA News” (“LZA Vēstis”). Member of the editorial board of the journal “Military Review” (“Militārais apskats”). Chairman of the organising committee for International and Latvian Conferences.

Head of the LSA’s Council’s research project “The New Security Policy of the European Union and The Baltic Countries” and head of the subprogramme “Social Policy and the Development of a Socially Just State in Latvia”.

Author of numerous publications in Latvia and overseas on questions of justice, state security and defence issues. Has lectured on these topics in international conferences and seminars.

Jānis Ikstens

Sesija 1 / Session 1

Jānis Ikstens – politologs un politisko procesu vērotājs. Pēc deviņiem enerģiskiem darba gadiem Vidzemes augstskolā pieņēmis uzaicinājumu strādāt Latvijas Universitātē. Tas ir ļāvis ikdienā būt tuvāk viņa pētniecisko interešu galvenajam objektam – politiskajām partijām un to organizācijām. Savu akadēmisko ziņkārību cenšas remdēt, vadot lietišķo pētījumu aģentūru “Nikola grupa”.

Jānis Ikstens – political scientist and observer of the political process. Following nine years of energetic work at the University of Vidzeme, he accepted an invitation to work at the University of Latvia. This has allowed him to be closer to the main interest of his research – political parties and their organisation. He attempts to tone down his academic curiosity by directing the practical research agency, the Nikola Group.

Pasaules vēlēšanu sistēmas – vai brīnumlīdzeklis jau atrasts?

Kopš pirmajiem dokumentētajiem grieķu pilsētvalstu pilsoņu politiskās gribas izpaušanas aktiem ir pagājuši vairāk nekā divarpus tūkstoši gadu, taču vislabākās vēlēšanu sistēmas meklējumi joprojām nav rimuši.

Ja Lielbritānijā lietotā mažoritārā sistēma ir visai viegli administrējama un rada šķietami skaidru vēlēšanu iznākumu, šāda sistēma bieži tiek kritizēta kā netaisnīga un dažādu minoritāšu pārstāvniecību ierobežojoša. Daudzas kontinentālās Eiropas valstis (t.sk. Skandināvijā) ir ieviesušas proporcionālās vēlēšanu sistēmas, kas precīzāk atspoguļo sabiedrības politisko izvēli. Tomēr par precizitāti ir jāmaksā ar stabilitāti un cena mēdz būt augsta – demokrātijas sabrukums starpkaru Vācijā un Latvijā nereti tiek saistīts tieši ar proporcionālās sistēmas izmantošanu parlamenta vēlēšanās.

Centieni izveidot vēlēšanu sistēmu, kas vienlaicīgi nodrošinātu gan proporcionalitāti, gan arī ciešāku saikni starp vēlētājiem un ievēlētajiem, vainagojās ar jauktās vēlēšanu sistēmas ieviešanu Vācijas Federatīvajā Republikā 1949.gadā. Tomēr daudzās valstīs funkcionē paralēla sistēma, kas tikai virspusēji ir līdzīga Vācijā lietotajai vēlēšanu sistēmai un kas nereti rada pilnīgi citas sekas politiskajai sistēmai. Līdztekus jauktajai sistēmai arvien lielāku atzinību gūst arī nododamās balss kārtība (*single transferable vote*), kas būtu uzskatāma par proporcionālās sistēmas paveidu.

Saeimas vēlēšanu kārtības pamatprincipi ir definēti Satversmē, tāpēc tā nav fundamentāli mainīta, kaut bažas par tās spēju sekmīgi funkcionēt atspoguļojas kā starpkaru Saeimu

The World's Election Systems – Has The Magic Potion Been Found?

More than two-and-a-half thousand years have passed since the first documentation of manifest acts of political will by citizens of Greek city-states, yet the search for the optimal election system proceeds apace.

The first-past-the-post system used in Great Britain is easy to administer and produces a clear-cut result, but is frequently criticised for being unfair and restricts minority representation. Many continental European countries (Sweden among them) have introduced proportional election systems, which more precisely reflect the political choice of society. However, the cost of precision is paid by stability and the cost tends to be high – the collapse of Democracy in the inter-war years in Germany and Latvia is frequently attributed to the abuse of the proportional system in parliamentary elections.

Attempts to devise a system, which simultaneously ensures proportionality as well as closer ties between the elector and the elected, came to fruition in Germany in 1949. Nevertheless, a parallel system has been adopted in many countries which only superficially resembles the German system and which, not infrequently, has totally different effects on the political system. Simultaneously with the mixed system, growing recognition is being given to the single transferable vote, a method which could be viewed as a form of proportional representation.

The basic principles of the Saeima election system

lēmumos, tā arī laikā pēc valsts neatkarības atjaunošanas.

are set out in the constitution and for that reason it has not been subject to fundamental change, even though concerns about its ability to function properly are reflected in inter-war Saeima legislation, as well as after the regaining of the country's independence.

Stina Larserud

Sesija 2 / Session 2

Stina Larserudai ir maģistra grāds no Uppsalas universitātes, Zviedrijā politiskās zinātnēs par salīdzinošu politiku un institūciju veidošanu. Viņa uzsāka darbu pie *International IDEA* un ir darbojusies kā Vēlēšanu sistēmu veidošanas projekta vadītāja, galvenokārt strādājot pie Jaunās starptautiskās IDEA rokas grāmatas. Kā dalībiece IDEAs vēlēšanu grupā, viņa nodarbojas ar jautājumiem par vēlēšanu likumdošanu un vēlēšanu administrēšanu, ar sevišķu vērību pret vēlēšanu sistēmām, ārējo balsošanu un vēlētāju piedalīšanos.

“**Stina Larserud** holds a Master's degree in political science from the University of Uppsala, Sweden in comparative politics and institutional design. She joined International IDEA in 2003 and has acted as project manager for the Electoral System Design Project, primarily with Electoral System Design: The New International IDEA Handbook (2005). As a member of IDEA's Elections Team, she works on issues relating to electoral legislation and electoral administration with a focus on electoral systems, external voting and voter turnout.”

Kritēriji vēlēšanu sistēmu veidošanai

Katrai vēlēšanu sistēmai ir savi rezultāti. Ar vienu un to pašu vēlētāju balsu sadalījumu, pie vienas sistēmas kāda partija var iegūt vietu vairākumu un iespēju veidot vairākuma valdību, bet pie kādas citas sistēmas vairākas vidēja lieluma vai mazākas partijas var sadalīt vietas savstarpēji un veidot mazākuma vai koalīcijas valdību. Uzskati par vēlēšanu sistēmām atšķiras visā pasaulē. Nav neviena tehniski pareiza risinājuma: katrā vēlēšanu sistēmā ir vinnētāji un zaudētāji.

Tādēļ vispiemērotākās sistēmas meklējums prasa izvērtēt iespējamās izvēles pret to, ko valstī ieinteresēti pilsoņi (*valsts akciju turētāji*) vēlas panākt, izsverot un nosakot prioritātes starp dažādu līmeņa atskaitamību, dažādiem pārstāvniecības veidiem, efektīvu valdību, stipru un dzīvotspējīgu opozīciju, un daudziem citiem kritērijiem, allaž paturot prātā politisko, vēsturisko un institucionālo kontekstu. Tas arī pieprasa procesu, kura gala rezultātu pieņem kā leģitīmu. Ar vien vairāk valstis pārskata savas vēlēšanu sistēmas. Tādēļ globālas zināšanas par vēlēšanu sistēmu darbības

Criteria for Designing Appropriate Election Systems

Different electoral systems produce different results. With exactly the same distribution of votes, one electoral system can give a single party a majority of the seats and the opportunity to form a majority government, while another may lead to many medium or small sized parties sharing the seats between them and a minority or a coalition, government being formed. And although many stakeholders in electoral processes all over the world will argue differently, there is no single correct technical solution to electoral system design: any electoral system generates political winners and losers.

Therefore, the quest for the most appropriate system ideally involves assessing the available choices against what stakeholders in the country wish to accomplish. Any system must choose and prioritize between criteria such as different kinds of accountability, different kinds of representation, efficient government, a strong and viable opposition and many more. However, the

principiēm un izveidošanas procesiem ir svarīgākas kā nekad agrāk.

political, historical and institutional context must always be borne in mind. Any process must ensure that the final choice is perceived as legitimate by the voters. As more and more countries review their electoral system, the need for more global knowledge about the workings of electoral systems and about design processes is greater than ever.

Professors Stuart Weir

Sesijas 4 un 12 / Sessions 4 and 12

Professors Stuarts Vīrs - Demokrātiskā audita direktors Cilvēku tiesību centrā Eseksas universitātē, Anglijā un šī centra loceklis (angliski – *Fellow*). Viņš ir starptautisks konsultants un apmācību padomdevējs demokrātijas un cilvēku tiesību jomā un ir bijis padomnieks Britu Padomei (*British Council*) valdīšanas jautājumos. Kā vecākais konsultants Starptautiskam demokrātijas un vēlēšanu atbalstu institūtam (IDEA), viņš ir sadarbojies ar profesoru Dāvidu Bīthamu (David Beetham) un citiem, lai izveidotu universālus kritērijus demokrātijas, cilvēku tiesību aizsardzības un labas valdīšanas izvērtēšanai. Viņam ir plaša starptautiska pieredze kā konsultantam jautājumos par demokrātiju, cilvēku tiesību aizsardzību, valdīšanu un pilsonisku sabiedrību. Viņš ir vairāku grāmatu par demokrātiju autors, redaktors un līdzdalībnieks. Strādājis par žurnālistu un no 1986. līdz 1992. gadam kā žurnāla *New Statesman* redaktors. 1988. gada dibinājis kustību, Harta 88, par demokrātijas atjaunošanu Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karalistē.

Professors Stuart Weir - Director of Democratic Audit at the Human Rights Centre, University of Essex, and a Fellow of the Centre. He is an International Consultant and Training Advisor on Democracy and Human Rights and was previously Associate Consultant on Governance for the British Council. He has co-operated with Professor David Beetham and others to develop universal criteria for assessing democracy, human rights protection and good governance as Senior Consultant to the International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA) (1998-2004) and acted as consultant to the UK Department for International Development, drawing up “pro-poor” criteria for DFID programmes and drafting a paper on poverty in sub-Saharan Africa. He has acted as facilitator and consultant for UNDP, DFID, IDEA, the European Union, the UK Foreign and Commonwealth Office on democracy, human rights, governance and civil society in India, Macedonia, Malawi, Namibia, Nigeria, Palestine and Zimbabwe and also served as consultant to the Public Administration Select Committee, House of Commons (2001-03). He has written, edited and contributed to a number of books on democracy in the UK and internationally, including *Not in Our Name: Democracy and Foreign Policy in the UK*, Politico’s, 2006; *Democracy under Blair: A Democratic Audit of the United Kingdom*, Politico’s, 2003 (second edition); *The State of Democracy: Democracy Assessments in Eight Nations Around the World* and *The IDEA Handbook on Democracy Assessment*, both IDEA/Kluwer Law International, 2002. He is a former journalist and edited the *New Statesman* from 1986 to 1992 and founded Charter 88, a campaign for

democratic renewal in the UK, in 1988.

Vēlēšanu sistēmu ietekme uz sabiedrību un politisku partiju veidošanos

Starp vēlēšanu sistēmām un valsts pārvaldes procesiem un politisko kultūru pastāv būtiska savstarpēja mijiedarbe. Vēlēšanu sistēmas izvēle iespaido tieši un netieši rezultātu proporcionalitāti, valdības atskaitamību, deputātu atskaitamību iepretī savām partijām un vēlētajiem, partiju disciplīnu, deputātu neatkarību, un ietekmes īpatsvaru starp vēlēšanu iecirkņiem un apgabaliem, kā arī sabiedrības nogrupējumiem. Bet gto arī iespaido valsts politiskā un partiju kultūra un valdošās politiskās tendences kādā plašākā reģionā vai kontinentā, vai pārī plašākiem reģioniem un kontinentiem.

Pasaulē pielieto aptuveni 12 dažādas vēlēšanu sistēmas. Savā pirmā referātā profesors Stuarts Vīrs atlasīs galvenās izvēles, kas kādai valstij ir starp vēlēšanu sistēmām un sniegs savu izvērtējumu par iespējamām sekām:

- ✓ proporcionālās sarakstu sistēmas (Latvijā, Zviedrijā un daudzās citās Eiropas zemēs)
- ✓ jauktās vai papildinātās sistēmas (Vācijā, Jaunzēlandē, Skotijā, Velsā)
- ✓ viena nododamās balss sistēma (Īrijā, Maltā, Austrālijā senāta vēlēšanās)
- ✓ vienkāršā vairākuma sistēma (Apvienotajā Karalistē, ASV, Indijā, Kanādā)
- ✓ alternatīvu balsojums (Austrālijā parlamenta vēlēšanās, Fidži, Papua-Jaungvinejā).

Savā otrā lekcijā profesors Vīrs iztirzās uzskatus un jautājumus, kurus izvirza foruma dalībnieki no viņa pirmās lekcijas un no saviem iespaidiem par Saeimu.

The Effect of Election Systems on Society and Development of Political Parties

Electoral systems have a profound effect on a country's governing processes and political culture, and vice versa. The choice of electoral system has a direct or indirect effect on the proportionality of results; the accountability of governments; the accountability of MPs to voters; the accountability of MPs to their parties; party discipline; the independence of MPs; and the weight of influence between individual constituencies, groups of constituencies, regions and communities. But also so does the political and party cultures of a country and the prevailing political trends in a region/continent or across regions/continents.

There are broadly 12 different electoral systems in use around the world. In session 4, Professor Stuart Weir will outline a select group of the main choices that a country has between electoral systems and will give a general evaluation of their effects:

- ✓ List proportional representation (Latvia, Sweden & many other European nations)
- ✓ Mixed or additional member system (AMS/MMS)(Germany, New Zealand, Scotland & Wales, UK)
- ✓ Single transferable vote (STV) (Ireland, Malta, Australian Senate)
- ✓ First past the post (FPTP) (United Kingdom, United States, India, Canada)
- ✓ Alternative vote (AV) (Australian House of Representatives, Fiji, Papua New Guinea).

In session 8, Professor Weir will discuss the main issues and questions that members of the seminar raise with relation to session 4 and the Saeima experience.

Dr. phil, Aksels Rētss (Axel Reetz),

Aksels Rētss ir nodarbojies ar politiskiem jautājumiem akadēmiskā laukā un žurnālistikā jau 15. g. garumā. Kā stipendiāts Berlīnes Brīvā universitātē par zinātniskā darba tēmu „*Partiju sistēmu attīstība Baltijas valstīs*” viņš iegūst Dr. phil. grādu. Aksels Rētss ir lasījis lekcijas par politiskiem jautājumiem vairākās universitātes, ieskaitot Latvijas un Tartu universitātes.

Aksels Rētss ir bijis līdzstrādnieks un brīvais korespondents Baltijā vairākiem laikrakstiem Vācijā, kā arī publicējis Latvijas un Igaunijas presē.

Viņš pārzina vairākas valodas un, kaut vācu ir viņa dzimtā valoda, savu referātu šajā forumā Aksels Rētss pasniegs latviešu valodā.

Politiskā kultūra Latvijā

Referāta ievadā Aksels Rētss definē politisko kultūru, pēc tam apskata dažus subjektīvus un dažus zinātniskus novērojumus šajā kontekstā Baltijas valstīs. Viņš apraksta vispārīgos apstākļus un politisko kultūru, kā arī tautas un politiskās elites uzvedību, postsociālisma apstākļos. Viņš apskata pilsoniskās sabiedrības lomu un Almonda un Verba zinātniskos apsvērumus politiskās kultūras veidošanā un galvenās politiskās kultūras sastāvdaļas. Referāta beigās Aksels Rētss apskata politisko kultūru Rietumeiropā un veic secinājumus par tās attīstības pakāpi Latvijā.

Axel Reetz has been involved with politics both academically and as a journalist for 15 years. He was awarded a scholarship at the Free University of Berlin, where he obtained his *Dr. Phil.* for his thesis “*The development of the party system in the Baltic countries*”. Axel Reetz has lectured on political topics in several universities, including the universities of Latvia and Tartu.

Axel Reetz has been a staff member and independent journalist in the Baltic region for several German newspapers and a contributor on political issues to leading newspapers in Latvia and Estonia.

He is conversant in seven languages and, though German is his native language, he will deliver his lecture at this forum in Latvian.

Political Culture in Latvia

Axel Reetz first defines the notion of political culture, then proceeds to review some subjective and some scientifically based observations relative to this question in the Baltic countries. He describes the overall circumstances and the political culture, as well as the behaviour of the people and the political elite, in post socialism conditions. He reviews the role of civic society and the scientific considerations of Almond and Verba in the development of political culture and its main components. Axel Reetz concludes his presentation by looking at political culture in Western Europe and by drawing some conclusions about the level of such development in Latvia.

Kristīne Kurzemniece

Sesija 6 / Session 6

Kristīne Kurzemniece, Latvijas Centrālās vēlēšanu komisijas sekretāre.

Kristīne Kurzemniece, Secretary of the Central Election Commission of Latvia

Patreizējā Saeimas vēlēšanu sistēma no praktiskā viedokļa

The Practical Aspects of the Current Saeima Election System

2005.gadā katrs sestais Latvijas vēlētajš, kurš nepiedalījās pašvaldību vēlēšanās, atzina, ka šo lēmumu ir ietekmējusi neticība nekam un nevienam. Gandrīz tikpat bieži vēlētajī norādīja, ka vēlēšanās nepiedalās, jo nav kandidātu, par kuriem gribētu balsot. Katrs desmitais vēlētajš atzina, ka neredz jēgu balsošanai. Tikpat daudz vēlētajū vēlēšanās nepiedalījās, jo bija aizņemti vai strādāja. Jāvaicā, vai tiešām šī vēlētajū attieksme mainītos, mainoties vēlēšanu sistēmai? Varbūt problēmas cēloņi meklējami nevis vēlēšanu sistēmā, bet gan politiskajā kultūrā - vēlētajū pilsoniskajā apziņā un deputātu, deputātu kandidātu izturēšanās veidā?

In the 2005 municipal elections in Latvia one sixth of the electorate, that did not participate in the elections, stated that the reason for non-participation was a lack of belief in anything and anybody. Almost as frequently they mentioned the lack of suitable candidates worthy of their support. One tenth noted that they saw no point in voting. A similar proportion noted that they were otherwise occupied and could not vote. The question arises: would these attitudes really change with a change in the election system? Perhaps the causes should be sought not in the election system but in the political culture – in the voters' civic conscientiousness and in the behaviour of the elected members of parliament and candidates?

Pasaulē neviena vēlēšanu sistēma nav pārāka par citām. Katrai sistēmai ir savas priekšrocības un savi trūkumi. Referentes viedoklis ir, ka Latvijā pastāvošās vēlēšanu sistēmas trūkumi nav tik nozīmīgi, lai to mainītu. Pastāvošā vēlēšanu sistēma atbalsta Latvijai vēsturiski raksturīgo daudzpartiju sistēmu, nodrošina demokrātijā nozīmīgo viedokļu daudzveidību un proporcionālo pārstāvniecību parlamentā vai pašvaldībā. Tajā ir ērta un vēlētajiem saprotama balsošanas kārtība. Tā ir ērti administrējama.

No system in the world is superior to any other. Each has its advantages and drawbacks. The view of Kristīne Kurzemniece is that the drawbacks of the current election system in Latvia are not sufficiently important to warrant change. The prevailing system supports Latvia's historically characteristic multi-party system and ensures democratically important diversity of opinion and proportional representation in parliament and local government. The election process is convenient and understood by voters. Its administration is easy.

Kāda ir Latvijā pastāvošā vēlēšanu sistēma vēlēšanu organizatoru skatījumā, ar kādām problēmām vēlēšanu sarīkošanā līdz šim ir nācies saskarties un kuras ir tās jomas, ko vajadzētu pilnveidot, domājot par vēlēšanu sistēmas attīstību Latvijā – tie būs galvenie referāta „Vēlēšanu sistēmas praktiskie aspekti” temati.

How do the organizers of the current election system in Latvia view the system, what problems have they encountered and which aspects should be improved for the future development of the election system in Latvia – those are the main themes that will be addressed in the lecture.

Arnis Kaktiņš

Sesija 9 / Session 9

Arnis Kaktiņš ir sabiedriskās domas pētījumu centra SKDS dibinātājs un vadītājs kopš 1996.gada. Sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS ir neatkarīga pētnieciska organizācija, kas specializējas uz praktiskās socioloģijas metodēm balstītu mārketinga un dažādu sociālpolitisku pētījumu veikšanu, kuru realizēšanai tiek izmantots plašs metodoloģiju spektrs. Šobrīd SKDS ir viens no vadošajiem un plašāk pazīstamajiem marketinga un socioloģisko pētījumu centriem Latvijā, kura klientu loku veido dažādas valsts un pašvaldību iestādes, politiskās organizācijas, komercsabiedrības, ārvalstu pētnieciskās iestādes, un kurā uz pilnu slodzi ir nodarbināti 25 dažādas kvalifikācijas pētnieki. 1999.gadā Arnis Kaktiņš RTU Rīgas Biznesa skolā ieguva maģistra grādu uzņēmējdarbības vadīšanā (MBA). Kopš 2000.gada viņš ir ESOMAR (European Society for Opinion and Marketing Research) biedrs. Kā pētījumu centra SKDS vadītājs Arnis Kaktiņš ir vadījis un līdzdarbojies daudzu dažādu sociālu, politisku un sabiedriskās domas pētījumu veikšanā. Arņa Kaktiņa komentāri par dažādam sociāli politiskām aktualitātēm regulāri parādās dažādos Latvijas masu medijos.

Arnis Kaktins is the founder and, since 1996, the Director of the Centre of Public Opinion Research SKDS. SKDS is an independent research organisation, which specializes in marketing and socio-political research based on the practical application of sociological research methods, utilizing a wide range of methodologies. SKDS is one of Latvia's leading and best known marketing and sociological research centres, whose clients include various state and municipal institutions, political and business organizations and foreign research institutes. It has a full time staff of 25 researchers. In 1999 Arnis Kaktins obtained an MBA from the Business School at the Riga Technical University. He is a member of ESOMAR since 2000. As Director of SKDS, he has directed and participated in a wide range of social, political and opinion research studies. He is a regular commentator on political issues in the Latvian mass media.

Professor Ian Budge

Sesija 11 / Session 11

Ians Badžs (Ian Budge) ir bijis profesors Esekssas universitātes Valdības katedrā, kas ir viens no vadošiem institūtiem Eiropā un pasaulē, kopš 1966. gada. Viņš dibināja Esekssas Kvantitatīvās sociālās zinātnes datu analīzes vasaras skolu un no 1979. līdz 1983. gadam bija Eiropas Politisko pētījumu konsorcijs izpilddirektors. Pēc tam viņš ieņēma profesora amatu Eiropas Universitātes institūtā Florencē, Itālijā. Viņš ir bijis vieslektors vairākās institūcijās ASV, Austrālijā, Spānijā, Nīderlandē un Vācijā. Viņa intereses pētniecībā ir vērstas uz pasaules demokrātijas teoriju un praksi un ir aprakstītas aptuveni 20 grāmatās un 80 pētniecības rakstos un monogrāfijās. Tajās iekļaujas: Partiju politika un koalīciju valdības (1992); Tiešās demokrātijas jaunais izaicinājums (1996); Politisko preferenču kartografēšana (OUP 2001, 2006); Vēlēšanas, partijas, demokrātija: piešķirot vidējo mandātu (OUP 2005).

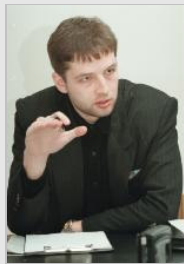
Ian Budge has been a Professor in the Government Department at Essex, a leading European and international institution, since 1966. He founded the Essex Summer School in Quantitative Social Science Data Analysis and was Executive Director of the European consortium for Political Research 1979 – 83. Subsequently he served as Professor at the European University Institute in Florence, Italy. He has been a Visiting Fellow at various institutions in the USA, Australia, Spain, The Netherlands and Germany. His research interests focus on the theory and practice of democracy across the world, which have been printed in some 20 books and 80 research articles and monographs. These include Party Policy and Government Coalitions (1992); The New Challenge of Direct Democracy (1996); Mapping Policy Preferences (OUP 2001, 2006); Elections, Parties, Democracy: Conferring the Median Mandate (OUP, 2005)

Slavēsim koalīciju valdības – vai tiešām?

Šajā runā es apskatīšu pasaules pieredzi ar koalīciju valdībām (parasti saistītas ar proporcionālo vēlēšanu sistēmu) un vienpartiju valdībām (parasti izceļas pie vienkāršo vairākuma sistēmām). Taču es uzsvēršu faktu, ka partiju sistēma rodas no mijiedarbes starp vēlēšanu noteikumiem un politiskām atšķirībām, ne tikai no noteikumiem. Ir parasta kļūda domāt, ka ir iespējams mainīt partiju skaitu vai uzvedību ar maiņām noteikumos. Pēc tam es apskatīšu kādas ir dažāda veida valdību sekas, stabilitāte, iedarbīgums u. tml. un plašāki politiski iespaidi uz sabiedrību vispār, kas skar sociālo pārdalīšanu, brīvā tirgus izplatību u. tml. Valdības un elektorāti demokrātijas teorijā ir savienoti ar jēdzienu par mandātu; tādēļ īsumā apskatīšu arī „valdības mandātus” un „caurmēra mandātus”. Runas beigās minēšu dažus šo jēdzienu varbūtējus pielietojumus Latvijā bet iespējams, ka citi izvirzīsies pārrunās.

In Praise of Coalition Governments – Really?

This talk will review experiences across the world with coalition governments (generally associated with a PR electoral system) and single party governments (usually generated by single district plurality (SMD) election systems). However I will underline the fact that the party system stems from interaction between election rules and political divisions, not just from the rules. It is a common mistake to think you can change party numbers or behaviour simply by changing the rules. Having made these points I will then review consequences for the types of governments formed, their stability, effectiveness etc. and broader policy effects for the whole society in terms of social redistribution, prevalence of the free market etc ...Governments and electorates are linked in democratic theory through the idea of the mandate; so ‘government mandates’ and ‘median mandates’ are briefly reviewed. Some very tentative applications of these ideas to Latvia are made at the end of the talk but more may come out in discussion.

Jānis Domburs

Sesija 15 / Session 15

Jānis Domburs strādājis žurnālistikā kopš 1990.gada.

Korespondents pie LTF laikraksta “Atmoda” (1990-2), „Radio Brīvā Eiropa”(1992-5), laikrakstiem “Latvijas Jaunatne” un “Diena” (1993).

Latvijas radio un televīzijas programmu vadītājs: “Deviņdesmitie” (1993-6), “Dosjē” (1999-2001), “Krustpunkti” (2000-1), “Krustpunktā” (2002), “Kas notiek Latvijā?” (2001 -).

Publikāciju redaktors: Starptautiskais ekonomikas un biznesa žurnāls “Baltijskij kurs” / ”The Baltic Course” (1996 – 2000); Nedēļas analītiskais žurnāls “Kas notiek?” (2003).

Informatīvo raidījumu direktors un galvenais redaktors Latvijas TV (2002).

Pētnieciskās žurnālistikas un informācijas biroja - b/o SIA “Neatkarīgais informācijas un pētniecības

Janis Domburs has been in journalism since 1990.

He has worked as correspondent for the Latvian Popular Front newspaper Atmoda (1990-2), Radio Free Europe (1992-5) and the newspapers Latvijas Jaunatne and Diena (1993).

He has hosted current affairs programmes: The Nineties (1993-6), Dossier (1999-2001), Crossfires (2000-1), In The Crossfire (2002), What’s Going on in Latvia? (2001 -).

He has been the editor of the international economics and business magazine Baltijskij kurs / The Baltic Course (1996 – 2000) and the weekly What’s Going on? (2003).

He was the director and chief editor of Latvian Television’s information broadcasts (2002), founder and Director of the Independent Information and Research Bureau, and Chairman of the Board of the NIP Media Agency (1994 – 2001).

birojs” (NIP birojs) dibinātājs un vadītājs; Aģentūras “NIP Media” valdes priekšsēdētājs (1994-2001).

Jānis Domburs ir publicējis vairāk kā 1500 rakstu presē un internetā par radio un televīzijas jautājumiem un ir grāmatas Kurš nozaga trīs miljonus? Autors.

Par savu darbu žurnālistikā, radio un televīzijā Jānis Domburs ir vairākkārt apbalvots.

Janis Domburs has published more than 1500 press and internet articles on issues dealing with radio and television and is the author of the book Who Stole Three Million?

He is the recipient of several awards for his work in journalism, radio and television.

Valdis Liepiņš

Sesija 16 / Session 16

Valdis Liepiņš - Oksfordas Universitātē studējis politiku, filozofiju un tautsaimniecību, ieguvis bakalaura un maģistra grādus. Speciālists tirgus pētniecībā Anglijā, no 1966.g. Kanādā, kur strādājis Kanādas vadošajā tirgus pētniecības firmā, Canadian Facts, un kļuvis par firmas vice prezidentu.

Valdis Liepiņš ir pasniedzis tirgus pētniecības kursus Rīgas Ekonomikas augstskolā, Rīgas Stradiņa universitātē, Komunikāciju akadēmijā un Komerzizglītības centrā, Rīgā. Savu uzņēmēja darbību apvieno savā firmā Baltic Connections Inc.

Aktīvs latviešu sabiedrībā. Vispasaules latviešu jaunatnes kongresa rīkotājs Rietumbeļnē (1968) un Londonā (1972). Kanādas latviešu centra Toronto dibinātājs un pirmais priekšsēdis (1974-84). Latvijas tautas frontes rīkotājs Gananoque, Kanādā (1989). Latvijas tautas frontes domes loceklis (1989-92). Saņēmis Latvijas triju zvaigžņu ordeni (1996). Rīgas domes deputāts.

Šī foruma iniciators un rīcības komitejas priekšsēdis.

Valdis Liepiņš studied Politics, Philosophy and Economics at Oxford. He has specialised in market research, initially in the UK and then in 1996 proceeding to Canada and Canadian Facts, Canada's premier market research company, where he became vice-president.

He has lectured on market research at the Stockholm School of Economics in Rīga, the Rīga Stradiņš University, the Communications' Academy and the Commercial Education Centre in Rīga. He pursues his own commercial activities through his company, Baltic Connections Inc.

He is active in Latvian society. Co-organiser of the first two World Latvian Youth Congresses in West Berlin (1968) and London (1972). Founder and first president of the Latvian Canadian Cultural Centre in Canada (1974-84), organiser of the Latvian Popular Front (LPF) conference in Gananoque (1989), Canada. Member of the LPF council (1989-92). Recipient of Latvia's Three Star Order of Merit for services rendered to Latvia (1996). Currently a City of Rīga councillor.

Initiator of this forum and chairman of its organising committee

Saeimas vēlēšanu sistēma – laiks mainīt?

Apaļā galda un atklātā foruma debates

1. Apaļā galda debates vada Jānis Domburs.
2. Apaļo galdu veido lektori Budge, Dravnieks, Ikstens, Kaktiņš, Larserud un Weir.
3. Apaļā galda funkcijas ir uzsākt debates par izvirzītiem jautājumiem un ierosināt domu izmaiņu starp atklātā foruma dalībniekiem un tos iesaistīt debatēs.
4. Izvirzītie jautājumi:
 - 4.1 Kādi ir esošās Saeimas vēlēšanu sistēmas plusi vai saglabājamie elementi?
 - 4.2 Kādi ir esošās Saeimas vēlēšanu sistēmas mīnusi, kas būtu jālabo?
 - 4.3 KĀ uzlabot sistēmas mīnusus, nezaudējot un varbūt pat stiprinot sistēmas plusus?

Par katru jautājumu vispirms izsakās apaļā galda dalībnieki un pēc tam debašu vadītājs dod vārdu foruma dalībniekiem **īsi** izteikties, papildināt, oponēt, bet neargumentēt *ad hominem*.

Katrs atklātā foruma dalībnieks, ienākot auditorijā, saņem nobalsošanas lapiņa ar sekojošo jautājumu:

Vai Jūsprāt esošo Saeimas vēlēšanu sistēmu vajadzētu:

- atstāt tādu kā ir un neko nemainīt[]
- pamatos nemainīt, bet ieviest maiņas dažos tās aspektos[]
- mainīt, lai daļu deputātus ievēlētu, nevis no sarakstiem, bet tieši iecirkņos[]
- mainīt, lai visus deputātus ievēlētu tieši no iecirkņiem.....[]

JA VĒLATIES SAVU ATBILDI PAPILDINĀT:

Apaļā galda vadītājs aicina dalībniekus aizpildīt balsošanas lapiņas aptuveni stundu pirms debašu beigām. Forumā organizatori savāc lapiņas, saskaita rezultātu un to iesniedz apaļā galda vadītājam, kas rezultātu atbilstošā brīdī paziņo auditorijai.

Paredzēto kārtību latviešu un angļu valodā izsūta apaļā galda dalībniekiem un iekļauj programmā.

The Saeima Election System – Time for Change?

Round Table and Open Forum Debate

1. The round table debate will be chaired by Jānis Domburs.
2. The round table members would be the following: Prof. Ian Budge, Arvids Dravnieks , Jānis Ikstens, Arnis Kaktiņš, Stina Larsrud and Prof. Stuart Weir.
3. The main role of the round table would be to initiate and stimulate debate within the public forum about the main issues that have been raised or ideas that have emerged during the earlier presentations.
4. The debate would be structured into three broad topics:
 - 4.1.1. What are the plusses of the current Saeima election system and which of its elements should be preserved?
 - 4.1.2. What are the minuses of the current Saeima election system, which should be eliminated?
 - 4.1.3. How to eliminate the minuses while preserving Or strengthening the plusses?

The members of the round table would outline their views on each topic in turn and then the chairman would open the floor to general debate by the audience, who would be invited to express themselves, to augment or to oppose the views expressed **concisely**.

Upon entering the open forum each participant would receive a ballot with the following question:
In your opinion should the current Saeima election system:

- remain as it is without any changes.....[]
- remain basically unchanged, but with some modifications[]
- be changed so that a proportion of deputies is elected directly and not from lists.....[]
- be changed so that all deputies are elected directly.....[]

IF YOU WISH TO ADD ANY COMMENTS:

Approximately half-an-hour before the end of the debate the chairman will ask the audience to mark their ballots. The organisers of the forum will collect them, compute the results and hand them to the chairman for announcement as appropriate.